

N:o 115.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från det till kronopark inköpta hemmanet n:r 25 a i Hede kyrkby i Jämtlands län.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 167) af den 2 april 1909 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, *dels* att två i samma statsrådsprotokoll närmare angifna, till det kronan tillhöriga hemmanet n:r 25 a i Hede kyrkby i Hede socken af Jämtlands län hörande områden om tillhopa 11,192 hektar må, sedan de fränskilts stamhemmanet, försälas till Hede kommun mot en köpeskillning af 3,000 kronor samt under villkor i öfrigt, att köpeskillingen skall erläggas vid tillträdet den 14 mars 1910 och inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, äfvensom att kronan skall, utan tillökning i köpeskillingen, i enlighet med det i statsrådsprotokollet omförmälda nådiga brefvet den 10 augusti 1906 gälda den å ifrågavarande hemman belöpande andel i kostnaden för den till Hede by anlagda vattenledningen, men att kommunen själf skall vidkännas de med områdenas afskiljande samt med köpet och lagfart därå förenade kostnader; *dels ock* att de medel, som inflyta genom ifrågavarande försäljning, må på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Jämlikt nådigt bref den 29 januari 1904 har hemmanet n:r 25 a i Hede kyrkby i Hede socken af Jämtlands län jämte andra fastigheter i samma by för statsverkets räkning inköpts att såsom kronopark förvaltas. Hemmanets inrösningsjord utgöres enligt skifteshandlingarna af två skiften, af hvilka det ena, det s. k. första skiftet eller hemskiftet, omfattar 5,891 hektar och det andra, ängsskiftet, 5,301 hektar, däraf dock 28,7 ar utgöras af afrösningsjord och 1,7 ar af impediment, eller tillhoppa 11,192 hektar. Vid inköpet beräknades inägojorden — åker och äng jämte därtill hörande åbyggnader — äga ett värde af 100 kronor per hektar eller i allt ett värde, som då angafs till 1,208 kronor 20 öre.

Uti en till domänstyrelsen ställd skrift af den 7 maj 1906 har fattigvårdsstyrelsen i Hede socken anhållit att för inrättande af fattiggård få inköpa oförmälda två skiften med därå uppförda byggnader för en köpeskillning af 1,000 kronor. Därest kronan bidroge till anläggande af en vattenledning, som vore påtänkt att anordnas inom Hede kyrkby, vore kommunen villig höja köpeskillingen till 2,500 kronor.

Såsom skäl för ansökningen har fattigvårdsstyrelsen anfört, att det visat sig svårt, stundom hardt när omöjligt att bortackordera socknens fattighjon. Med anledning däraf hade fattigvårdsstyrelsen ingått till kommunalstämman med anhållan, att kommunen skulle inköpa en gård för att där inrätta en mindre fattiggård. Efter omfattande utredningar hade man kommit till det resultat, att fattiggården borde förläggas till Hede kyrkby och att det kronan tillhöriga hemmanet n:r 25 a därstädes vore för ändamålet lämpligast eller nära nog det enda lämpliga, som kunde tänkas vara till salu för rimligt pris. Fattigvårdsstyrelsen hade därför fått i uppdrag att underhandla om inköp af inrösningsjorden till samma hemman. Den erbjudna köpeskillingen motsvarade det vanliga priset i orten för liknande områden, som fränsaldes trävarubolagens egendomar. Gården vore tämligen förfallen och åbyggnaderna tarfvade en genomgripande reparation.

I anledning af denna ansökning har domänstyrelsen låtit biträdande jägmästaren Aug. Sucksdorff besiktiga och värdera inrösningsjorden i fråga. Därvid beräknades värdet å

första skiftet till	1,700 kronor,
andra „ „	550 „ ,
åbyggnaderna „	1,100 „ ,
eller tillhoppa till 3,350 kronor.	

Med hänsyn till den erbjudna köpeskillingens ringa belopp afstyrkte såväl Sucksdorff som ock öfverjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt E. F. Groth, hvilken tillika är domänintendent i länet, bifall till ansökningen.

I anledning häraf beslöt Hede kommun å kommunalstämma den 24 mars 1907 att höja köpeanbudet till 3,000 kronor, i hvilket pris jämväl skulle ingå kostnaden för omförmälda vattenledning, såvidt den belöpte på n:r 25 a. Dessutom beslöts, att framställning skulle göras om medgifvande för kommunen att få inbetala köpeskillingen under loppet af fem år.

Därefter hafva såväl jägmästaren som öfverjägmästaren tillstyrkt bifall till försäljningen mot den senast erbjudna köpeskillingen, 3,000 kronor.

Öfverjägmästaren Groth har till stöd för sin uppfattning anfört, bland annat, att den af jägmästaren verkställda värdering af områdena vore för hög. Marken vore nämligen frostländig och åbyggnaderna förfallna. Då jorden värderats så högt, hade åbyggnaderna ej bort åsättas något värde. Det årliga arrendet för tiden från och med den 14 mars 1910 hade bestämts till 125 kronor, därvid kronan skulle betala alla kontanta utskylder. Detta arrende motsvarade icke på långt när ränta å 3,000 kronor. Slutligen har öfverjägmästaren anfört, att Hede kommun icke under några villkor torde vilja höja sitt anbud.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har med hänsyn till åbyggnadernas förfallna skick och ortens hårda klimat ansett en köpeskillning af 3,000 kronor skälig samt tillstyrkt försäljning under hand till detta pris.

Med underdånigt utlåtande den 24 november 1908 har domänstyrelsen underställt detta ärende Eders Kungl. Maj:ts pröfning och därvid anfört i hufvudsak följande.

På sätt i regel skedde vid värdering af jordbruksfastighet, som hembjudits till inköp för kronans räkning, syntes vid värdering af ifrågavarande områden åbyggnadernas värde icke böra upptagas. Under sådan förutsättning skulle områdenas värde utgöra 2,250 kronor.

Enär det föreliggande anbudet öfverstege detta värde, föreläge starka motiv för att försäljningen borde ske till den för områdena erbjudna köpeskillning. Ifrågavarande områden vore nämligen tillika aflägst belägna från hemmets skogsmark, som jämte skogarna till andra i samma by inköpta hemman bildade Hede kronopark, för hvars skötsel de områden, som föreliggande anbud afsåge, saknade betydelse. Vid utarrendering af kronan tillhörande inägojord i Jämtlands län erhöles i allmänhet låga arrendebelopp, medan underhållet af de till arrende-

lotterna hörande åbyggnaderna däremot medförde afsevärda kostnader. Särskildt i förevarande fall motsvarade arrendebeloppet för inägojorden med åbyggnader på långt när ej skälig ränta å den erbjudna köpeskillingen.

Domänstyrelsen ville vidare under hänvisning till bestämmelserna i nådiga brefvet den 23 maj 1902 angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar m. m., enligt hvilket det tillkomme Eders Kungl. Maj:t att, där Eders Kungl. Maj:t funne försäljning af område från inköpt skogsegendom böra äga rum, för hvarje fall bestämma, huruvida nådiga brefvet den 29 maj 1874 angående försäljning af vissa hemman och lägenheter eller nådiga brefvet den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner skulle i afseende på sättet för försäljningen äga tillämpning, framhålla, att de ifrågasatta områdenas värdering icke lämpligen borde i därför vanlig ordning uppdragas åt värderingsmän, enär kostnaderna därför blefve allt för afsevärda i förhållande till den ifrågasatta köpeskillingens belopp, och att de till försäljning ifrågasatta områdena med hänsyn till det ändamål, hvartill de skulle användas, icke syntes böra utbjudas till försäljning genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilket tillika sannolikt skulle sakna betydelse, enär annan spekulant därå än kommunen, styrelsen veterligen, ej finnes.

Domänstyrelsen finge därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta därom, att ifrågasvarande två, inrösningsjord och en mindre del afrösningsjord omfattande ägoområden blefve, sedan de genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande såsom afsöndring skilts från stamhemmanet, försålda till Hede kommun mot en köpeskillning, som skulle bestämmas af tre gode män, af hvilka hvardera parten skulle välja en samt den tredje utses af domaren i orten, och under villkor, bland annat, att köpeskillingen ej finge bestämmas till lägre belopp än 3,000 kronor.

Innan jag öfvergår till att för egen del uttala mig i frågan, anser jag mig slutligen böra beträffande oförmälda vattenledningsanläggning nämna, att Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 10 augusti 1906 bemyndigat domänstyrelsen att genom vederbörande jägmästare för de kronan tillhöriga hemmanen n:r 15, 21 och 25 i Hede kyrkby inträda i den s. k. Hede vattenledningsförening under villkor, att föreningen visade sig för all framtid disponera den källa, hvarifrån vatten till ledningen skulle hämtas äfvensom äga rätt framdraga ledningen genom därför afsedd mark och för all framtid kostnadsfritt disponera

marken, i den mån sådant erfordrades för ledningens underhåll, samt att å kronans del belöpande kostnader icke komme att öfverstiga 2,029 kronor 50 öre. Medlen skulle utbetalas från reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet med $\frac{3}{4}$, i mån som arbetet fortskrede, samt med den återstående fjärdedelen sedan behörigen blifvit styrkt, att hela anläggningen fullbordats. Enligt hvad jag inhämtat, är anläggningen färdig och i bruk sedan någon tid tillbaka.

På därtill gifven anledning har domänstyrelsen upplyst, att den på kronan för nyssnämnda tre hemman belöpande andelen i verkliga kostnaden för anläggningen uppgått till ett belopp af 2,100 kronor samt att däraf ett belopp af 900 kronor finge anses belöpa på nu ifrågasvarande hemman. Därvid har man utgått från den beräkningen, att kronan för samtliga tre hemman ingått i vattenledningsföreningen med $3\frac{1}{2}$ lott, däraf $1\frac{1}{2}$ lott komme på hemmanet n:r 25 a. Någon utbetalning för kronan har emellertid ännu icke skett, emedan vattenledningsföreningen icke kunnat styrka sig hafva till fullo uppfyllt ett af de i det föregående omnämnda villkoren för kronans deltagande i företaget.

Departements-
chefen.

Det af Hede kommun senast gjorda anbudet, hvilket på grund af hvad i ärendet förekommit torde få anses vara det för kronan förmånligaste, som från kommunens sida är att förvänta, synes böra förordas till antagande. Det är här fråga om fyllandet af ett viktigt kommunalt behof, som staten icke bör undandraga sig att främja, i den mån det kan ske utan särskild uppoffring, och de till försäljning ifrågasatta områdena äro ej af någon vidare betydelse för kronan. Den erbjudna köpeskillingen öfverstiger också, äfven om därifrån afräknas det belopp af 869 kronor 78 öre, som — under iakttagande att statens bidrag till företaget i sin helhet begränsats till 2,029 kronor 50 öre — statsverket skulle få för ifrågasvarande hemman vidkännas såsom andel i kostnaden för oförmälda vattenledning, högst betydligt det belopp af något öfver 1,200 kronor, hvartill värdet af samma områden vid kronans inköp af desamma för omkring fem år sedan beräknats. Densamma synes mig därför och med hänsyn till hvad i öfrigt i detta afseende förekommit kunna godtagas, utan att vidare värdering behöfver ifrågakomma. Däremot anser jag mig icke böra biträda kommunens framställning att få inbetala köpeskillingen under loppet af fem år. Enligt hvad handlingarna föranleda, är det meningen, att penningar till inköpet skola anskaffas genom upplåning, och då sålunda någon olägenhet icke synes böra föranledas för kommunen

af att nödgas inbetala köpeskillingen på en gång, synes kronan sakna anledning att underkasta sig den ränteförlust det ifrågasatta betalningsanståndet skulle komma att medföra.»

Då en försäljning uti ifrågavarande ordning icke finge äga rum utan Riksdagens särskilda medgifvande, hemställde departementschefen om aflåtande af förevarande proposition.

I anslutning till hvad departementschefen i ärendet anfört får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.